



LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Gökhem kyrka, Västergötland

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2021). *Dendrokronologisk analys av Gökhem kyrka, Västergötland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2021:49). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00



LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON



29 april 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:49
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV GÖKHEM KYRKA,
VÄSTERGÖTLAND

Uppdragsgivare: Västergötlands museum, Box 253, 532 23 Skara. (kontaktperson: Robin Gullbrandsson, robin.gullbrandsson@vgmuseum.se)

Område: Falköping **Prov nr:** 16181-16192 **Antal borrhprov+sågskivor:** 3+9

Dendrokronologiskt objekt: Vapenhus (16181-16191), Sakristia (16192)

Resultat:

Dendro nr:	Provnr;	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer (mer vågad datering inom parantes)
16181	1; TS 1 bb	Ek	64	Sp 12, Ej W	1486	1486-1498	
16182	2;nockås	Asp	35+~5	W?	Ej datering		
16183	3; Kungsstolpe S	Tall	83-LW	Sp 46, W	1799	Juli 1799 – V 1799/1800	
16184	4; inre rem V, S	Ek	78	Sp 9, Ej W	1487	1488-1502	
16185	5; Stickbjälke lös	Ek	62	Sp 11, Ej W	1487	1487-1500	
16186	6; Stickbjälke lös	Ek	66	Sp 8, Ej W	1484	1486-1500	
16187	7; Stickbjälke lös	Ek	35	Sp 7, Ej W	1479	1482-1506	
16188	8; Stickbjälke lös	Ek	67	Sp 15, Ej W	1484	1484-1493	
16189	9; Stickbjälke lös	Ek	72; 1	Sp 10, Ej W	(1482)		(1482-1496)
16190	10; Stickbjälke lös	Ek	77; 1	Sp 9, Ej W	(1487)		(1488-1502)
16191	11; Stickbjälke lös	Ek	71; 1	Sp 11, Ej W	1486	1486-1499	
16192	12; rem	Ek	89; 2	Sp 8, W	1299	V 1299/1300	

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Prov 16181, 16184-16188 samt 16191 från vapenhusets taklag dateras till **1488-1493** om ett gemensamt fällningsår förutsätts. Det borde datera vapenhusets uppförande till någon gång åren 1488-1493. Kungsstolpen, prov 16183, dateras från **juli 1799 till vinterhalvåret 1799/1800** då den yttersta ringen saknar sommarved men ytkaraktären tyder på att ved kan ha fallit bort. Provet visar på en yngre byggnadsfas i vapenhuset.

Två stickbjälkar, 16189-16190 dateras inbördes men går inte säkert att knyta till de övriga 1400-talsproverna i vapenhuset på grund av att båda prov uppvisar tillväxtekollaps från ring 43 och framåt. Den mindre säkra dateringen avspeglar provens troliga datering, men det statistiska underlaget för en säker datering saknas.

Prov 16192, remstycket från sakristian, dateras till **vinterhalvåret 1299/1300**. Splinten var lös men inga ringar bedöms ha saknats mellan "splintbiten" och resten av borrhprovet. Notera att 8 ringar i splint är ovanligt få.

1400-talsvirket av ek är hämtat från samma skogsområde och korrelerar bäst mot virke från Halland och Västergötland och kan vara relativt lokalt avverkat. Tallvirket, prov 16183, är hämtat från ett område som innefattar Västergötland, norra Småland och Östergötland.

Virket från sakristian, prov 16192, är hämtat från Västergötland och är hittills det enda prov från någon av Västergötlands kyrkor som täcker andra halvan av 1200-talet.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891